

**Filip Novaković, dipl. Pravnik, MA, naučni istraživač
Evropskog defendologija centra Banja Luka I Foruma
nevladinih organizacija Banja Luka**

Prikaz knjige

Prof. dr Duško Vejnović, Treća misija: Univerzitet kao prostor društvenog učenja – odabrane teme iz Projekta, Evropski defendologija centar za naučna, politička, ekonomska, socijalna, bezbjednosna, sociološka i kriminološka istraživanja, Banja Luka, 2026, 150 str.

Knjiga *Treća misija: Univerzitet kao prostor društvenog učenja* prof. dr Duška Vejnovića bavi se temom koja u domaćem akademskom prostoru zaslužuje znatno veću pažnju nego što je do sada imala. Dok se rasprave o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini i regionu najčešće svode na pitanja akreditacije, formalnog usklađivanja sa bolonjskim standardima, finansiranja i zapošljivosti, autor pažnju usmjerava ka jednoj suštinskoj, ali često zanemarenoj dimenziji univerziteta: njegovoj društvenoj odgovornosti. U središtu knjige nalazi se ideja da univerzitet nije i ne smije biti zatvorena akademska tvrđava, nego prostor društvenog učenja, dijaloga i djelovanja u zajednici.

Osnovna vrijednost ove knjige jeste u tome što koncept „treće misije“ ne prikazuje kao puki dodatak dvjema klasičnim univerzitetskim funkcijama – nastavi i naučnoistraživačkom radu – nego kao njihovo logično proširenje. Autor uvjerljivo pokazuje da savremeni univerzitet svoju punu legitimaciju ne može crpiti samo iz proizvodnje znanja i obrazovanja stručnjaka, već i iz sposobnosti da to znanje poveže sa stvarnim društvenim potrebama. Poseban naglasak stavljen je na društveno-korisno učenje (*service-learning*), koje se predstavlja kao model u kojem studenti ne usvajaju znanje samo kroz apstraktnu teoriju, nego kroz angažman u rješavanju konkretnih problema

zajednice. Time se obrazovanje oslobađa sterilnosti i zadobija svoju etičku i javnu dimenziju.

Struktura knjige prati ovu centralnu ideju. Nakon uvodnih i teorijskih razmatranja o univerzitetu kao zajednici intelektualaca i istorijskom razvoju njegove društvene uloge, autor prelazi na savremene izazove visokog obrazovanja: globalizaciju, tržišnu logiku, komercijalizaciju znanja, slabljenje javnog finansiranja i gubitak autonomije univerziteta. Posebno je zanimljiv dio posvećen dijagnozi sistema visokog obrazovanja u Republici Srpskoj i širem regionalnom kontekstu, gdje se ukazuje na institucionalnu fragmentaciju, nedovoljnu povezanost sa zajednicom, marginalizaciju istraživanja i problem formalizma u mehanizmima osiguranja kvaliteta. Knjiga, dakle, nije samo normativni apel, nego i pokušaj da se ova ideja smjesti u stvarni društveni i pravni kontekst.

Jedan od naročito uspješnih aspekata knjige jeste insistiranje na recipročnosti između univerziteta i zajednice. Autor ne polazi od pretpostavke da univerzitet „silazi“ među građane da bi im donio gotovo znanje, nego da i sama zajednica posjeduje iskustva, uvide i oblike znanja koji mogu obogatiti akademski proces. Upravo u tome leži i jedna od važnijih poruka knjige: treća misija nije samo društveni angažman univerziteta, već i korekcija akademske samodovoljnosti. U tom smislu, knjiga uspješno podsjeća da znanje nije društveno neutralno i da njegova vrijednost nije iscrpljena u naučnoj produkciji, nego i u njegovoj sposobnosti da doprinese javnom dobru.

Vrijednost publikacije dodatno pojačava činjenica da ona nije ostala na nivou apstraktne teorije. Projekt „Studenti i zajednica“, iz kojeg je knjiga proistekla, služi kao praktično uporište za prikazana razmatranja. Time autor pokazuje da treća misija nije samo poželjna ideja, nego mogući model djelovanja, iako složen, zahtjevan i opterećen institucionalnim, finansijskim i organizacijskim

preprekama. U tom dijelu knjiga dobija i posebnu uvjerljivost: ona ne romantizira društveni angažman univerziteta, nego otvoreno govori i o otporima, ograničenjima i neuspjesima koji prate pokušaje takve transformacije.

Naše je mišljenje da knjiga dolazi u pravom trenutku. U vremenu u kojem se univerziteti sve češće procjenjuju kroz broj projekata, tržišnu korisnost, administrativne pokazatelje i kratkoročne ishode, vraćanje pitanja društvene svrhe univerziteta djeluje ne samo opravdano nego i nužno. Posebno u društvima kakvo je naše, obilježenim institucionalnim slabostima, socijalnim nejednakostima i krizom povjerenja u javne ustanove, univerzitet bi morao biti više od mjesta profesionalne obuke. On bi morao biti prostor oblikovanja kritičke svijesti, javne odgovornosti i solidarnosti. Upravo tu vidimo najveću snagu Vejnovićeve knjige: ona podsjeća da obrazovanje nije samo put do diplome, nego i put do društvene zrelosti. Ovaj zaključak oslanja se na autorovo stalno insistiranje da univerzitet treba da služi zajednici, da studenti budu aktivni učesnici društvene transformacije, te da se akademski rad ne iscrpljuje u internim profesionalnim krugovima.

Istovremeno, treba reći da knjiga mjestimično ostavlja prostor za dodatno razrađivanje pojedinih pitanja. Na nekim mjestima normativni ton nadjačava analitičku distancu, pa bi čitalac mogao poželjeti više detaljno razvijenih empirijskih primjera, kao i snažnije komparativno povezivanje sa iskustvima drugih univerzitetskih sredina. Također, pojedine važne teme, poput dugoročne finansijske održivosti društveno-korisnog učenja ili metodologije mjerenja njegovih efekata, mogle su biti opširnije razmotrene. Međutim, ove primjedbe ne umanjuju osnovni doprinos knjige; naprotiv, one prije pokazuju da je autor otvorio važno polje rasprave koje traži dalja istraživanja i nastavak dijaloga. Slične kritičke opaske prisutne su i u samim recenzentskim osvrtima uključenim u rukopis.

Ukupno posmatrano, *Treća misija: Univerzitet kao prostor društvenog učenja* predstavlja vrijedan i podsticajan doprinos savremenim raspravama o budućnosti visokog obrazovanja. To je knjiga koja ne pristaje na reduciranje univerziteta na administrativni aparat ili servis tržišta, nego ga vraća njegovoj široj društvenoj funkciji. Zbog toga ona može biti korisna ne samo nastavnicima, istraživačima i studentima, nego i donosiocima odluka, predstavnicima civilnog društva i svima koji vjeruju da univerzitet mora ostati jedan od ključnih nosilaca javnog dobra. Knjiga prof. dr Duška Vejnovića zato zaslužuje pažnju kao djelo koje ne nudi samo analizu jednog koncepta, nego i poziv da se ozbiljno promisli o tome kakav univerzitet želimo i kakvu zajednicu preko njega gradimo.